

<http://www.diva-portal.org>

This is the published version of a chapter published in *Sammanhållning eller splittring?: Olikgörande av barn och unga i samtidens Sverige*.

Citation for the original published chapter:

Hedlund, D., Martinsson, D., Zillén, K. (2024)

Polarisering och politisering av barns integration och välfärd

In: Daniel Hedlund, Dennis Martinsson och Kavot Zillén (ed.), *Sammanhållning eller splittring?: Olikgörande av barn och unga i samtidens Sverige* (pp. 15-32). Stockholm:

Jure

N.B. When citing this work, cite the original published chapter.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-132136>

Särtryck ur

Sammanhållning eller splittring? Olikgörande av barn och unga i samtidens Sverige

1. Polarisering och politisering av barns integration och välfärd

Daniel Hedlund, Dennis Martinsson och Kavot Zillén

Jure Förlag 2024

1. Polarisering och politisering av barns integration och välfärd

Daniel Hedlund, Dennis Martinsson och Kavot Zillén

Inledning: Barn och ungas livsvillkor i fokus

Framväxten av barnrätt och intresset för barns mänskliga rättigheter som tematiskt område inom både rättsvetenskapen och andra akademiska discipliner har ofta motiverats utifrån behovet av att synliggöra barns och ungas särskilda intressen och perspektiv. Med tanke på att barn i den moderna och västliga förståelsen av "barndom" tenderat att ses som oskyldiga, sakrala och passiva aktörer eller "bihang" till sina föräldrar (Ariès 1962/1982; Gulati 2022), har politiska frågor som gäller barn fått marginell uppmärksamhet historiskt (Therborn 1996). Barn har alltså kunnat bli behandlade som objekt inom en underavdelning av ett större politikområde, exempelvis som en osjälvständig komponent av "familjepolitik" inom det omfattande socialförsäkringsområdet (se Palme m.fl. 2021).

Efter barnkonventionens ikraftträdande för snart 35 år sedan och dess genomslag därefter kan dock en annan samhällsutveckling anas, där barns rättigheter på olika sätt värnas och betonas allt mer. Ibland sker detta genom att barn ges vidare autonomi och handlingsutrymme. Ett sådant exempel som nyligen utretts är om Sverige genom att tillträda barnkonventionens tredje tilläggsprotokoll (som skulle innebära en individuell klagomålsrätt för barn) kan förbättra möjligheterna för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (se SOU 2023:40). Barns rättigheter kan emellertid även användas retoriskt för att legitimera åtgärder i en riktning som kan riskera att begränsa, straffa eller särskilja olika grupper av barn, dock utifrån motiven att "skydda" barn eller andra samhällsintressen. Det är därför relevant att kritiskt analysera barn och ungas villkor i en samtid där demokratin ofta beskrivs som på tillbakagång, både globalt och i Sverige. Utmaningarna för demokratin är nämligen inte unika för vårt land. I flera andra länder är det radikal högerpolitik med nationalistiska förtecken som har slagit igenom på bred front medan traditionella partier, från vänster till höger, genom olika strategier försöker förhålla sig till populistiska utspel. Inte sällan sker detta genom att de traditionella partierna på olika sätt anpassar den egna politiken till yttersta högerns agenda (Bale m.fl. 2021; Hinnfors m.fl. 2024), oavsett om denna utveckling faktiskt efterfrågas i den bredare opinionen eller inte. Mångfaldsbarometern, som återkommande

undersökt attityder till utlandsfödda sedan 2005, visar exempelvis att svenskar (oavsett "etnisk svensk" eller annan bakgrund) fortfarande i hög grad är positiva till utrikesföddas rättigheter, även om denna uppfattning också samexisterar med andra perspektiv, såsom en tendens att se invandring som främsta orsak till boendesegregation samt i viss utsträckning till kriminalitet och sociala problem (se Ahmadi m.fl. 2022).

Det polariserade samhällsklimatet påverkar också barns och ungdomars vardag, liksom deras erfarenheter och upplevelser. Det finns exempelvis indikationer på att ungdomar i Sverige fått mindre tilltro till demokratin som styrelseskick (Ungdomsbarometern 2024). Vi förefaller därför befinna oss vid ett centralt vägskäl, där laddade ord såsom "paradigmskifte" börjat användas flitigt såväl i allmänpolitiska sammanhang som i barnpolitiska frågor. Detta ger för handen att långtgående åtgärder är på väg att genomföras, där barn och unga i högre grad än tidigare hamnat i fokus. Denna politiska uppmärksamhet framstår i hög grad avskärmat från både forskningsbaserad kunskap och barnorienterade rättighetsperspektiv. Dessutom förefaller det så att orsakerna till uppmärksamheten delvis är grundade i en syn på specifika grupper som problematiska – i uttryckliga termer handlar det om grupper med invandrarbakgrund. Det syns exempelvis i lagförslag som på olika sätt rör barn och unga, både under innevarande och föregående mandatperiod. Denna problembild tycks i flera sammanhang användas för att legitimera förslag om särskilda (eller särskiljande) åtgärder för dessa grupper utifrån en trubbig premis som – för enkelt – gör gällande att "integrationen misslyckats" och därför måste blir mer kravfylld.

Syftet med denna antologi – *Sammanhållning eller splittring? Olikgörande av barn och unga i samtidens Sverige* – är att undersöka hur de senaste årens politiska förslag, initiativ och förändringar i lagstiftning som på olika sätt berör barn och unga, utmanar rättsstatliga principer såsom likhet inför lagen, legalitet, objektivitet och proportionalitet, men även vidare frågor om demokrati, mänskliga rättigheter och socialt medborgarskap. I denna text introduceras de tankegångar och idéer som varit bärande för antologin som helhet och som på olika sätt också genomsyrar kapitlen. Tanken är helt enkelt att avtäckta de politiska idéer och förslag som på senare år lagts fram och som innehåller flera antaganden om vissa grupper av barn och unga. Det handlar mer specifikt om barn och unga med "utländsk bakgrund"¹ som inte sällan också bor i områden utpekade som "problemområden" av politiker samt dessa barns och ungas roll i och inverkan på samhällets integration och välfärd. Först vänder vi blicken till upprinnelsen i närtid som visar behovet av antologin.

1 Detta begrepp används av Statistiska Centralbyrån (SCB) utifrån att antingen vara utrikesfödd med två utrikesfödda föräldrar eller vara född i Sverige med två utrikesfödda föräldrar (jfr. MIS 2002:3), men det förefaller också att det handlar om det som i internationell litteratur även kan benämnas som synliga minoriteter (*visible minorities*). I Sverige sammanfaller därtill dessa grupper i hög grad med låg socio-ekonomisk status eller också arbetarklassen (Neergard 2021).

En politisk förskjutning med problematisk barnsyn

Under och efter valrörelsen 2022 uppmärksammades att det fanns ett behov av att sammanföra vetenskapligt grundad kunskap för att diskutera och analysera pågående förändringar i politik, juridik och praktisk verksamhet rörande barn och unga. Civilsamhället identifierade tidigt att barns mänskliga rättigheter hamnat i politikens döda vinkel och försökte skapa opinion om detta.² Rädda Barnen och Bris betonade exempelvis att flera av valrörelsens förslag förmedlade en problematisk barnsyn, bland annat gällande tester riktade mot specifika grupper av barn, visitationszoner och familjeplanering för föräldrar i "utsatta områden" (se Holm 2022). Inför valet framfördes också ett bredare debattinlägg på SvD Debatt signerat av fler än 60 företrädare för barnrättsorganisationer som beskrev politiska utspel i valrörelsen som "barnfientliga" och påpekade att: "Den politiska debatten i årets valrörelse har präglats av förslag om hur staten bättre kan kontrollera, uppfostra och straffa barn och unga." (Jägerskog m.fl. 2022, stycke fem). Efter valet, när Sverigedemokraterna och regeringspartierna formulerade det gemensamma Tidöavtalet (2022), har flera granskningar från civilsamhället publicerats som tydligt lyfter fram brister och utmaningar med dess innehåll (se t.ex. CRD 2022, 2023; Rädda Barnen 2023).

Det är med utgångspunkt i denna polarisering och politisering som idén till denna antologi först började ta form. Grogrunden till många av dessa reformer är nämligen sprungna ur specifika föreställningar om barn, kriminalitet och straff med bristande förankring i forskning och som istället för att verka förebyggande kan få direkt motsatt effekt, till exempel genom ökad stigmatisering av utpekade grupper och växande misstro mot förvaltningsmyndigheters verksamhet och beslut. Det skulle i sådana fall riskera att försvåra genuina målsättningar att integration ska främjas. Det innebär i sin tur att det blir nödvändigt att redogöra för vad integration kan betyda och hur detta begrepp förhåller sig till välfärdsstatens form och utveckling.

Om integrationen och dess kontext

Integration betyder att "skapa en ny helhet" (av latinets *integrare*), men den närmare innebörden och hur integration ska uppnås är dock, som kommer beskrivas i detta avsnitt, inte tydligt. Det är således också oklart om det går att fastställa när eller om ett samhälle uppnår fullständig integration och det får därför ses som en ständigt pågående process. En "lyckad" integration skulle beroende på politisk åskådning bland annat kunna innebära hög jämlikhet i ekonomiska termer, "rättvisa utfall" kopplade till individens val av exempelvis utbildningar och livsstilmönster, eller avsaknad av hinder för social rörlighet oavsett bakgrund vid födseln (den s.k. klassresan, jfr. Sohl 2014; Trondman

2 Detta följer också ett globalt mönster där non-governmental organisations (NGOs) blivit nyckelaktörer för att bevaka och driva på stater för barns mänskliga rättigheter (Therborn 1996).

1994). Det är emellertid en utmaning både att diskutera och mäta integration eftersom ämnet är brett såväl forskningsdisciplinärt som rättsligt och politiskt. Integration kan snudda vid flera angränsande eller överlappande områden såsom arbetsmarknad, utbildning, boende, hälsa, rättigheter, rättslig status och sociala nätverk (se bland annat Ager m.fl. 2008). Integration behöver således inte länkas samman med en specifik plats, utan kan exempelvis handla om arbetsmarknadens utveckling inom en viss bransch. Olika aspekter av integration kan därtill förekomma samtidigt, fast på kontrasterande sätt; en person kan ha en stark anknytning på arbetsmarknaden med både tillsvidareanställning och relativt hög lön, men trots detta vara bosatt i ett område där flera andra invånare totalt sett har svag arbetsmarknadsanknytning och låg lön.³ På liknande sätt kan en ungdom delta i organiserad föreningsidrott och ha goda skolresultat samtidigt som hen bor i ett område där vanligtvis många låginkomsttagare och personer med utomeuropeisk bakgrund bor, det vill säga det som i vardagspråk brukar kunna beskrivas som "förorten" eller bara "orten". Omvänt kan en ungdom naturligtvis även ha mindre goda skolresultat och helt sakna föreningsengagemang fast hen är bosatt på en plast där de flesta i närområdet är medelinkomsttagare och bor i villa. Det är dock inte denna ungdom som är i fokus för aktuella politiska förslag som berör barn och ungdomar i exempelvis Tidöavtalet (2022). Integration betraktas nämligen oftast som en process som ska hända "nedifrån och upp", vilket leder till att personer med höga inkomster och förmögenheter som bor tillsammans med andra i motsvarande situation redan anses vara integrerade, även om det kan handla om socialt slutna miljöer med egna kulturella regler. Där har exempelvis sociologen Mikael Holmqvist (2015) i sin bok om Djursholm visat hur barnen får en central roll för familjers nätverksbyggande när de ska fostras till framtidens ledare.

Förutom de ekonomiska aspekterna (eller klasstillhörigheten) kan noteras att integration numera primärt tycks betyda integration mellan en majoritet med längre bakgrund i Sverige (majoritetssvenskar) och (invandrade) minoriteter.⁴ Integration kan dock betyda olika saker beroende på vem som använder begreppet och i vilket syfte, det vill säga utifrån kontexten. Vissa åtgärder som "paketeras" som integration handlar i själva verket om assimilation. Assimilation innebär att vissa grupper måste ge upp hela eller delar av sin, till exempel, språkliga eller kulturella egenart för att anpassa sig till en dominerande grupp (som kan vara både i majoritet eller minoritet beroende på land).

3 Områden kan vidare beskrivas utifrån inkomstnivåer men ibland även utifrån andra aspekter såsom bostadsformer (villaområde, hyreshusområde osv.), eller prisläget på fastigheter eller bostadsrätter samt (mer eller mindre uttalat) utifrån antalet utrikesfödda och deras skiftande landbakgrunder (jfr. Wimark 2018).

4 Majoritetsbefolkningen i Sverige definieras inte närmare i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap, som emellertid i grunden utgår från den s.k. härstamningsprincipen (jus sanguinis). I Sverige finns dock fem nationella minoriteter enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, enligt lagens 2 § är det judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Dessa har alltså en särskild ställning i förhållande till invandrade minoriteter. Det allmänna har till exempel enligt språklagens (2009:600) 8-9 §§ ett ansvar att skydda och främja de nationella minoritetsspråken (och det svenska teckenspråket).

I Sverige finns det flera historiska exempel på assimileringspolitik i form av förtryck av bland annat dem som numera anges som nationella minoriteter⁵, exempelvis gällande samiska elever i skolan, där vissa barn under 1900-talet placerades i nomadskolor medan andra skulle gå i allmän skola utifrån rasistiska föreställningar om vad olika samer var lämpade för (se Brännlund m.fl. 2016). Det kan även noteras att dialekter till viss del motarbetades i skolsystemet fram till tidigt 1970-tal. Då upphörde bland annat den sista läroplanen för gymnasieskolan som innehöll instruktion om att lärare skulle bistå elever att komma över "ovanor" i talet såsom "slapp artikulation och vissa störande dialektala egenheter [...]" (Skolöverstyrelsen 1965, s. 86). Dessa historiska projekt kan förstås som assimilering som ägde rum i sammanhanget av att utforma en modern stat och därtill välfärdsstat, vilket "kräver" ett visst mått av kontroll och samordning genom exempelvis folkbokföring. Då kan bland annat utbildningssystem och språk fungera som instrument för att stärka gemenskap men också fostra invånare i nationell tillhörighet, eftersom – som Andersson (2019) påpekat – statsmakt i sig inte är synonymt med nationalstat (där en viss nation i betydelsen "folk" förknippas med staten). Här behöver påminnas om att exempelvis uppbyggandet av den välfärdsstaten i form av "folkhemmet" i Sverige i mångt och mycket var just ett nationellt projekt (se bland annat Sandberg 2024; Schall 2016; Stråth 2005; Trägårdh 2001).

Såväl i Sverige som i många andra demokratiska delar av världen ses idag erfarenheterna av assimilering av minoriteter överlag som negativa (till och med som övergrepp i flera hänseenden). Det var också efter folkliga protester (t.ex. civilrättsrörelsen i USA och folkrörelsearbete i Sverige) som integration därför gradvis ersatte den assimilerande formen av politisk styrning, dock inte utan de svårigheter att formulera integration som nämnts tidigare. Det finns också kritiker som anser att integration är ett problematiskt begrepp utifrån att det, trots allt, handlar om makt och att definiera vilka som ska integreras i den nya helheten och hur detta ska ske (se Carlsson m.fl.; Helander m.fl. 2019; Young 1990, 2000). Dessa kritiker brukar istället kunna förorda uttrycket "inkludering" i bemärkelsen deltagande, delaktighet och inflytande (Carlsson m.fl. 2004).

I den här antologin tar vi emellertid inte gemensam ställning för enskilda ord eller teoretiska koncept och kapitelförfattare använder därmed förstås de begrepp som de finner lämpliga utifrån sin forskning, men vi kan konstatera att integration är det i samhället mest använda spegelbegreppet till segregation, det vill säga rumsligt åtskiljande av befolkningsgrupper (se t.ex. Fi 2022:20). Integration kan dock inte sägas utgöra en direkt motsats till segregation, då det exempelvis inte finns en lika påtaglig rumslig dimension för integration, som vid segregation. Integration kan därför, som även redogjorts för inledningsvis i det här avsnittet, förstås som ett bredare begrepp.

5 Se föregående not.

Integration och välfärdsstat

Integration kopplar tydligt an till välfärdsstatens ideal om att skapa likvärdiga förutsättningar för alla att få tillgång till välfärdstjänster, det vill säga ett tydligt jämlikhetsideal. Sociologen Gøsta Esping-Andersen, som förmodligen skapat den mest kända kategoriseringen av västerländska välfärdsmodeller, har beskrivit att en välfärdsstat karaktäriseras av ett statligt ansvar för att säkerställa en politiskt bestämd nivå av välfärd för statens invånare (Esping-Andersen 1990). Sverige brukar i Esping-Andersens indelning kategoriseras i den ”nordiska/socialdemokratiska” välfärdsmodellen⁶, vilket i korthet innebär att det allmänna strävar efter att (till viss del) lindra negativa effekter av marknadskrafterna samt uppnå (viss) utjämning mellan inkomstgrupper genom generella lösningar. I den här modellen får exempelvis även mångmiljonärer barnbidrag utan behovsprövning. Samtidigt bör påpekas att strävan efter att i Sverige förverkliga välfärdsstatens ideal, historiskt inneburit att flera grupper hamnat i kläm på olika sätt. Assimileringspolitik har nämnts ovan som ett sådant exempel, men andra konsekvenser av välfärdsstatens utformning har exempelvis handlat om institutionsvård som lett till vanvård av vissa barn (Arvidsson 2016) eller tvångssteriliseringsprogram (Arvidsson 2016; Broberg m.fl. 1991). Under 1900-talet har det i olika tider varierat vilka som anses kvalificera sig in i den svenska välfärdsstaten och vilka som inte gör det (se t.ex. Zillén 2019). Att välfärdsutveckling och integration kan vara utmanande är inte unikt för Sverige, men den svenska välfärdsmodellen har i sin moderna utformning fått betydande uppmärksamhet internationellt – och ibland kanske på ett ofullständigt sätt. I internationella sammanhang finns nämligen en tendens att i mindre utsträckning uppmärksamma riskerna med den avancerade (och föreställt ”goda”) statsmakten – det vill säga att den även har en långtgående möjlighet att genom välfärdstjänsternas utformning påverka enskildas beteende på ett fostrande sätt som delvis saknas i andra länders välfärdsmodeller (jfr. Berggren m.fl. 2016), samtidigt som tilliten till systemet som helhet är relativt hög (Rothstein m.fl. 2022). Det kan i vissa fall, som de historiska erfarenheterna visat leda till att såväl grupper som enskilda kan utsättas för övergrepp eller andra missförhållanden. De upprop som nu kommit från civilsamhället är en indikation på oro för en sådan utveckling. Samtidigt är styrningen av det allmänna mer komplex än tidigare, vilket också förefaller påverka det politiska samtalet.

Den svenska välfärdsmodellen har tydligt genomgått flera förändringar de senaste decennierna, vilket brukar beskrivas som en nyliberal ”nedmontering” där marknadskrafterna i allt högre grad tillåtits slå igenom både i ter-

6 När denna modell beskrivs är det även vanligt att påpeka att det är en modell med fem specifika landvarianter och inte en enhetlig modell. Det är inte heller alltid socialdemokratiska partier som uteslutande haft starkt inflytande i samtliga dessa länder efter 1945. I Danmark har exempelvis det allmänborgerliga *Venstre* omväxlande varit i regeringsställning efter val i ungefär motsvarande grad som det danska *Socialdemokratiet*.

mer av nedskärningar och privat utförande. Detta är dock inte heller unikt för Sverige utan handlar, som filosofen Nancy Fraser (2022) redogjort för, om en samverkan mellan globala processer och nationella maktförhållanden, som i allt högre grad börjat leda välfärdsstater och demokratiska länder mot auktoritära gränsmarker. Detta nya politiska förändrade landskap kan också leda till färre initiativ och möjligheter för att bekämpa ojämlikhet (Fraser 2022; jfr. Tersman m.fl. 2020). Annorlunda uttryckt: globaliseringen har påverkat också välfärdsstaterna i Norden på det viset att politiker inte – i vart fall inte på samma sätt som tidigare – har samma politiska och ekonomiska utrymme att genomföra välfärdsreformer, vilket bidrar till olika utmaningar för demokratin (Tersman m.fl. 2020). Den utvecklingen påverkar, i sin tur, karaktären av de politiska områden som prioriteras och ges utrymme i den politiska debatten. Det kan konstateras att migrationslagstiftningen och kriminalpolitiken (brott och straff) är två områden där staten i dag kan vara en tydlig och relativt ensam aktör. Denna utveckling kan alltså utgöra en delförklaring till att migration och kriminalpolitik hamnat i förgrunden för statens styrning, liksom i samtal om ”bristande integration” eller segregation samt hur dessa fenomen kan påverka barn och ungdomar. Migrationspolitiken och kriminalpolitiken blir därmed också de ramar inom vilka lösningar anses kunna hittas. Dessa områden har med andra ord blivit ett slags värderingsfrågor – som gärna smälts samman i den politiska debatten – genom vilka de politiska partierna kan marknadsföra sig. Att i politiska sammanhang prata om brott och straff samt att koppla det till migration har blivit en tydlig trend under det senaste decenniet.

På ett motsatt sätt verkar de traditionella välfärdsområdena skola, vård och omsorg snarare kunna beskrivas bestå av komplexa nätverk av aktörer. Det kan exempelvis jämsides med kommunala aktörer finnas flera olika enskilda utförare på skolans område i en kommun. Detta medför också att det parallellt förekommer flera olika styrningslogiker lokalt, såsom ägarstruktur (kommunal eller variant av bolagsform) eller om skolan – eller för den delen hälso- och sjukvården – är vinstdriven eller icke-vinstdriven. Det allmänna förefaller därmed successivt ha lämnat över välfärdsinitiativet till privata aktörer. De områden som således befinner sig kvar på den nationella nivån; migrationspolitiken och kriminalpolitiken, blir därmed en slags symbol för politiska idéer och strömningar, liksom för den tid vi lever i. Det verkar i sin tur bidra till att förskjuta politiska målsättningar om ett samhälle som håller ihop (integration) till fragmenterade utspel där vissa individer och grupper tilldelas ansvar för att, som det beskrivs, medverka till att skapa segregation.

Segregerande processer: Plats och etnicitet

Som påpekats ovan kan integration förstås som ett bredare begrepp jämfört med segregation. Segregationsbegreppet slog igenom i samhällsdebatten under 1990-talet och handlade då framför allt om miljonprogrammets områden samt livsvillkoren där (se t.ex. SOU 1997:118) men det var också då som det i forsk-

ningssammanhang började uppmärksammas och riktas kritik mot att vissa typiska (negativa) egenskaper började sammanlänkas diskursivt med invånare där (se t.ex. Molina 1997). Det kan i detta sammanhang påpekas att en finanskris och förändrad bostadspolitik vid inledningen av 1990-talet hade börjat skapa bostadsbrist i storstadsområdena, samtidigt som införandet av skolpeng 1992 (Prop. 1991/92:95) hade medfört segregrande effekter på skolans område genom omfördelning av resurser (Blomqvist 2004; Thörn m.fl. 2017). Skolan, dess finansiering och pedagogiska inriktning har därefter fortsatt vara del av en polariserad debatt om segregation och dess orsaker. Den dominerande förklaringen till segregation idag förefaller dock vara att det är invandring som orsakat det fenomen som uppfattas som boendesegregation, snarare än till exempel förändrad finanspolitik, bostadspolitik eller skolpolitik. På detta sätt har geografi (plats) tydligare kopplats ihop med etnicitet.

En av de tydligaste trenderna i samhällsdebatten under de senaste åren – med förnyad kraft efter senaste valrörelsen 2022 – har därmed varit den ökade graden av politisering och polarisering av svensk välfärd, särskilt i förhållande till barn och deras familjer. Segregation används fortsatt i politisk debatt som ett övergripande och ibland svepande begrepp för bland annat boendesegregation, skolsegregation, språkkunskaper och ojämlika uppväxtvillkor för barn och ungdomar. En allt tydligare politisk hållning har i detta sammanhang utkristalliserats där utsatthet och kriminalitet sammanlänkas med platser. Där står nämligen specifika områden i centrum, bland annat de som i Polisens nationella lägesbilder benämns som utsatt område, riskområde eller särskilt utsatt område (Polismyndigheten 2023). Här kan inflikas att begreppen ”särskilt utsatta områden” och ”utsatta områden” härstammar från Nationella operativa avdelningen (Noa), som används av olika myndigheter (särskilt rättsvårdande sådana) för att vidta olika åtgärder inom dessa geografiska områden. Enligt Noa:s beskrivning kännetecknas ett utsatt område, lite förenklat uttryckt, av att ha en låg socialekonomisk status och där kriminella har en påverkan på lokalsamhället (Polismyndigheten 2017, s. 10; Polismyndigheten 2021, s. 7). Ett särskilt utsatt område kännetecknas av samma grundförutsättningar, men där kriminaliteten är betydligt mer påtaglig exempelvis genom en hög koncentration av kriminella eller att det förekommer parallella samhällsstrukturer och att det är svårt eller nästintill omöjligt för polisen att fullfölja sitt uppdrag (Polismyndigheten 2017, s. 10; Polismyndigheten 2021, s. 7). I tillägg har Polismyndighetens definition av dessa två begrepp, sedan de introducerades 2014, förändrats över tid (se t.ex. Forkby m.fl. 2023). Det kan även inflikas att det finns olika sätt att definiera utsatta områden (se t.ex. Rostami m.fl. 2022). Eftersom dessa begrepp är framtagna av Polismyndigheten för att olika myndigheter ska kunna vidta specifika åtgärder, finns det anledning att vara försiktig i användningen av dem. Visserligen är det en fördel att olika samhällsaktörer kan använda termer som finns någorlunda definierade, men samtidigt är en nackdel att vissa områden – som kan ha förhållandevis olika historia och karak-

täristik – beskrivs på ett stigmatiserande vis (se exempelvis Forkby m.fl. 2023; Ghazinour m.fl. 2022; Massa m.fl. 2021; Wimark 2018).

I det politiska samtalet kan dessa och liknande områden även beskrivas som "utanförskapsområden" eller "ekonomiskt utsatta" samt i debattforumens rå-are former till och med "no-go-zoner". I vardagligt språk har alltså "förorten/orten" stått i centrum för politiska förslag på åtgärder mot segregation och bekämpande av gängkriminalitet med mera (Forkby m.fl. 2023). Genom diskurser om "förorten/orten" i förhållande till segregation får alltså den geografiska komponenten en tydlig etnisk (eller "rasifierad") komponent. Problemformuleringens tankegodskapar nämligen en bild av att det är specifika stadsdelar eller kluster av stadsdelar som Järva, Rosengård eller Biskopsgården som avses. Det handlar dock inte uteslutande om en ojämlik utveckling i storstäder. I mindre och små städer kan uppdelningen mellan majoritetssvenskar och andra faktiskt bli ännu tydligare genom uppdelning i såväl bostadsområden som skolval eller parallella (uppdelade) sociala umgängeskretsar. Mindre och små kommuner kan därmed ha både politiska och ekonomiska utmaningar för att kunna erbjuda och bedriva välfärdsservice på ett likvärdigt sätt (se även Hedlund 2021; Syssner 2018). Segregation (eller för den delen integration) är alltså inte endast en storstadsfråga.

Faktum är att det är ett samhälle eller en hel stad som är segregerade och inte enskilda områden (jfr. Urban 2018), individer, eller för den delen; barn. Det vi ser i den samtida politiken är således en splittrande polarisering av Sverige som plats och om vem som hör hit. En alltmer dominerande uppfattning är att vissa grupper ska bidra till integration, medan andra (majoritetssvenska) inte ska behöva göra det. Från att integration historiskt sett i betydande grad behandlats som invandrades arbetsmarknadsetablering och åtgärder för att främja detta, har politiska förslag om att bekämpa segregation nu i högre grad kommit att rikta in sig på barn och unga med annan etnisk bakgrund, bland annat genom den geografiska platsen men även genom olika utpekande åtgärdsförslag som direkt eller indirekt relaterar till etnicitet. Den här utvecklingen har exempelvis medfört ett ökat debattfokus på skolresultat, testning av små barn för kognitiva funktionsnedsättningar (såsom ADHD) samt idéer om vad etnicitet och kultur har för betydelse för integration/segregation, vilket exempelvis märks i flera språkpolitiska förslag. Därtill har såväl den politiska som den mediala debatten fokuserat på barn och ungdomars brottslighet, särskilt i förhållande till "gängkriminalitet"⁷, vilket aktualiserat reformer om bland annat unga lagöverträdare, gränsdragningen mellan vård och preventiva åtgärder, gränsdragning-

7 Precis som begreppen "organiserad brottslighet" och "kriminella nätverk", saknas en enhetlig definition av "gängkriminalitet". Inom EU-samarbetet finns emellertid gemensamma definitioner av "organiserad brottslighet" och "kriminella organisationer", vilka består av en rad kriterier. På olika svenska myndighetssidor beskrivs exempelvis organiserad brottslighet så att det handlar om brottslighet som begås i nätverk. I forskningen finns det inte någon enhetlig definition av dessa (och liknande begrepp). Det bör också påpekas att det i exempelvis statliga offentliga utredningar ibland sägs att det som ofta benämns som gängkriminalitet i den allmänna debatten och i den politiska diskussionen, särskilt när det handlar om unga

en mellan sociala insatser och renodlade straffrättsliga verktyg samt ungas plats i stadens offentliga rum. På det sättet förefaller det vara en återgång till det straffrättsliga fokus som fanns under 1900-talets första hälft men också en moralsyn där barn ska fostras i skolan och hemmet (det vill säga inte ta plats i det offentliga rummet som på gator och torg) som kan härledas ända till 1800-talet i spåren av industrialismens genombrott (Boyden 1997/2010; Therborn 1996).

Barns integration och konstruktion av barndom

Trots att det länge funnits socioekonomiska skillnader mellan olika grupper av barnfamiljer har de förebyggande insatser som – under flera decennier – vidtagits inte varit tillräckliga. Rädda Barnen har till exempel i en rapport om välfärd påpekat att politiska åtgärder i Sverige i allt lägre grad utjämnar skillnader mellan barnfamiljer och att insatser allt mindre förmår bekämpa fattigdom, vilket organisationen ser som tecken på ”avtagande familjepolitiska ambitioner på nationell politisk nivå” (Rädda Barnen 2019, s. 5). Rädda Barnen (2021) betonar också att trots en liten övergripande minskning av barnfattigdom i Sverige, lever ungefär vart femte barn (20,3 procent) med utländsk bakgrund i en ekonomiskt utsatt familj jämfört med 2,8 procent av de barn som har föräldrar som är födda i landet.

Att det råder socioekonomiska skillnader mellan olika grupper av barn, där utländsk bakgrund är en faktor, kan användas för att spä på föreställningar om att uppgivenhet och bristande framtidstro leder till kriminalitet hos ”förortens” ungdomar. Som motvikt till detta visar sociologisk forskning om barn och integration av Jan O. Jonsson, Carina Mood och Georg Treuter (2022) att det finns relativt hög framtidstro bland ungdomar med utlandsfödda föräldrar. De menar dock att integrationen är ”sektiv” och att det finns betydande skillnader mellan ungdomar med svenskfödda och utlandsfödda föräldrar. Till exempel studerar en hög andel ungdomar med utlandsfödda föräldrar vidare, men det är också en grupp där flera har svårt att få gymnasiekompetens. En fråga som brukar diskuteras i samband med integration är också religionens betydelse i människors liv. Jan O. Jonsson, Carina Mood och Georg Treuters (2022) studie visar i detta avseende relativt stora skillnader mellan olika grupper. Religion och religiositet är i högre grad viktigt i vardagen för ungdomar med utlandsfödda föräldrar medan frågor om tro generellt har liten betydelse för de med svenskfödda föräldrar. Det finns således en flerdimensionell utmaning för barn och ungdomars ”integration” i Sverige, där det också är viktigt med delaktighet och deltagande utöver det grundläggande med att respektera mänskliga rättigheter.

Diskussioner om relationen mellan integration och barn säger vidare något om konstruktioner av barndom och barn. Dessa konstruktioner förefal-

lagöverträdare, egentligen handlar om löst sammansatta nätverk i utsatta områden (och där lojaliteter kan skifta mycket snabbt), se till exempel SOU 2021:68, s. 18-19, 59-60.

ler befinna sig i förändring, där vissa mönster och tendenser från historien återkommer. Exempelvis handlar det om att skolan i västvärlden sedan sent 1800-tal haft en roll att hålla barn "borta från gatorna" när de inte är hemma hos sina (kärn)familjer, som i sin tur behövt hålla en viss standard eftersom det allmänna annars kan behöva gå in med stöd eller tvång (Boyden 1997/2010). Till stöd för politikutveckling och praktiker gällande barn och deras familjer har därtill medicinvetenskapen och straffrätten haft stark ställning under längst tidsperioder, men det är först sedan andra halvan av 1900-talet som andra discipliner kunnat bryta igenom för att bidra med kunskap om barn och ungdomars behov och utveckling (Therborn 1996). Samtida politiska förslag om exempelvis ADHD-tester, språktester och skärpta straff är därmed inte nydanande idéer, utan bygger vidare på problemformuleringar som varit närvarande i det offentliga samtalet under de senaste hundra åren.

Barn och unga i politisk kontext: Nygamla frågor i en föränderlig värld

Den samtida politikens fokus på barn och unga är alltså inte något nytt. Tvärtom är frågor om barn och unga i den breda samhällsdebatten ett "nygammalt" fenomen. Precis som Ellen Key propagerade för, blev 1900-talet i mångt och mycket barnets århundrade (Key 1900). Det märks i den politiska debatten och i de många politiska förslag som under förra århundradet genomfördes för att, i olika avseenden, förbättra barns levnadsvillkor och förutsättningar. På ett övergripande plan var exempelvis ett återkommande tema under 1900-talet hanteringen av barn och unga som riskerar att hamna i kriminalitet, där diskussionen – lite förenklat – kan sägas ha pendlat mellan insatser av social karaktär och åtgärder av mer straffrättsliknande karaktär (se t.ex. Andersson m.fl. 2017). Forskning visar också att oro för och rapportering om ungdomskriminalitet under 1900-talet var ett återkommande tema i svensk nyhetsjournalistik (Pollack 2001) samt att denna rapportering tydligt följde de idéströmningar som rådde under ett visst decennium (se t.ex. Pollack 2022). Härtill går det i en bok om ungdomsbrottslighet från 1960 att läsa att "få samhällsproblem har under de senaste åren rönt så mycket uppmärksamhet som den ungdomliga brottsligheten och asocialiteten" (Blomberg 1960, s. 9). Alltså har exempelvis frågor om unga som riskerar att hamna i kriminalitet under lång tid varit föremål för debatt, där diskussionen handlat om såväl socialrätt och allmän välfärdspolitik som straffrätt. Det är således inte något unikt för 2020-talet. Vad som emellertid kan skönjas som "det nya" i vår samtid är att större fokus numera förefaller vara just på barn och unga med utländsk bakgrund.

En övergripande delförklaring till ökad uppmärksamhet mot just denna grupp kan vara att nationella värden blivit samtida allmänpolitik som syns i alla världsdelar och mer eller mindre närvarande i alla länder, oavsett färg på regeringen. I Sverige märks anspelningar på nationella värden framför allt i välfärdspolitiken. Det handlar om förslag som i högre utsträckning synliggör

välfärdsstatens exkluderande och inkluderande sida, där en tydligare bild växer fram om vilka som ska anses tillhöra det svenska välfärdssamhället.

Här kan påminnas om att exempelvis uppbyggandet av den nordiska/socialdemokratiska välfärdsstatsmodellen i Sverige var ett nationellt projekt (se bl.a. Stråth 2005; Trägårdh 2001) där frågor om klass kombinerades med vissa aspekter av nationalitet/nationalism. Det tydligaste exemplet är idén om folkhemmet, som just anspelar på det nationella och var den svenska socialdemokratins svar på en mer europeisk konservativt inriktad nationalism under 1930-talet (se t.ex. Schall 2016; Trägårdh 2001; Sandberg 2024). Poängen är alltså att välfärdsstatens exkluderande och inkluderande sida inte är något nytt, utan är inneboende i den svenska välfärdsmodellen (se t.ex. Barker 2018). Det har därför vid olika tidpunkter varierat vilka som anses kvalificera sig in i den svenska välfärdsstaten och vilka som inte gör det.

Vad som nu förefaller ha skett under föregående och innevarande mandatperiod är att den svenska välfärdsmodellens exkluderande sida i högre grad betonas i den politiska debatten och är direkt närvarande i motiveringen till konkreta lagförslag på flera politikområden. På så vis är den allmänna politiken ett utslag av kontinuitet, där både välfärdsstatens nationella inslag liksom dess exkluderande och inkluderande sida alltid varit närvarande, samtidigt som den uppvisar drag av förändring, där förslag i alltmer direkta ordalag anspelar på det nationella genom att allt oftare relatera till frågor om invandring, migration och personer med utländsk bakgrund (i jämförelse med majoritetssvenskar).

Mot bakgrund av de stora dragen om kontinuitet och förändring gällande barn och unga i samtida politisk kontext, blir det på sätt och vis mer förstående varför det förefaller vara gångbart för politiker – oavsett parti – att presentera olika förslag som tar sikte på barn och unga som bor och verkar i svenska förorter. Barn och unga kan alltså i det närmaste sägas användas som ett slags symbol och ett sätt att väcka känslor hos medborgarna (jfr. Hermansson 2022 angående användning av symboler i de politiska partiernas kommunikation). Det signalerar vikten av att barnen är vår framtid, att förslag behöver lägga fram för att värna deras – och därmed vår gemensamma – framtid. I en samtid där just många förslag om unga parallellt läggs fram inom flera politikområden som har en koppling till välfärdspolitiken, finns det all anledning att från forskningshåll närmare analysera och diskutera sådana åtgärder.

Forskning, samhällskritik och "aktivism"?

I detta kapitel har ett försök gjorts att introducera ämnet för denna antologi, nämligen olikgörandet av barn och unga i en samtid präglad av en kravfylld integration och välfärd. Detta har gjorts genom att illustrera hur barns livsvillkor och förutsättningar används i politiska resonemang och förslag på ett sätt som kan verka missgynnande mot vissa barn. En fråga som uppstått i arbetet med denna antologi är om framställningen genom sin rättspolitiska framtoning är "aktivistisk". Det finns ingen vedertagen eller rättslig definition av vad

som utgör aktivism, men det kan ses som initiativ för att sätta igång, utveckla eller bromsa politisk förändring. Även om många av bidragen i boken problematiserar nuvarande synsätt, processer och lagstiftning har de medverkande författarna inte någon gemensam politisk agenda, utan samtliga förenas i ett forskningsintresse för barn och ungas villkor i samtidens Sverige. Det finns inte heller ett gemensamt vetenskapsteoretiskt perspektiv eller någon enskild metodologisk utgångspunkt. De medverkande författarna tillhör olika vetenskapliga discipliner och har utgått ifrån sina egna forskningskompetenser, vilket medfört att respektive författare formulerat sina egna forskningsfrågor, preciserat sina perspektiv och valt sin egen begreppsanvändning.

Det är dock möjligt att antologin trots detta kan betraktas som aktivistisk just för att den framför perspektiv som för närvarande inte är tongivande i den politiska sfären. Samtidigt är vi som forskare fria att utifrån vetenskapliga ramar och krav på redlighet samt övergripande god forskningssed diskutera, analysera och reflektera över de samhällsutvecklingar vi ser. I viss mån kan det till och med betraktas som ett viktigt ansvar för forskarvärlden att göra så. Att analysera, problematisera och diskutera relevanta frågor som vi självständigt väljer ingår nämligen i den allmänna principen om forskningens frihet (högskolelagen 1 kap. 6 §).

I Sverige finns av tradition ett starkt utredningsväsende som del av lagstiftningskedjan, där forskare i regel har ingått och alltjämt ingår. Det finns dock indikationer på att forskare fått mindre utrymme att höras under senare år (jfr. Leviner 2023). Utredningsmodellen kan också beskrivas som urholkad utifrån att flera regeringar har låst sina förslag genom överenskommelser eller avtal på förhand. Därmed verkar kommittédirektiven numera tendera att utformas så att de tydligt anger vad utredningen ska komma fram till, exempelvis att utredningen ska utreda hur något "ska" förändras, inte "om" något ska genomföras (jfr. Dir. 2023:121). Detta står i skarp kontrast till att utredningar traditionellt och historiskt varit öppna tillsatta med bredare mandat att undersöka gällande rättsregler och om det finns ett behov av förändring i något avseende. Det är också en tydlig utveckling att utredningar får allt snävare tidsramar att utreda förhållandevis komplicerade frågor.

Denna antologi kan ses som en reaktion på denna tendens och har också tagits fram som ett svar på, men även ett resultat av, den polariserande och politiserande utveckling som skett i svensk integrations- och välfärdspolitik under 2000-talet och som på olika sätt påverkat tolkningen och tillämpningen barns mänskliga rättigheter. Flera av bidragen i antologin illustrerar hur dessa förändringar riskerar att få exkluderande påverkan på utsatta grupper och personer med bakgrunder som inte är majoritetssvenska. Förhoppningen är att antologin ska kunna användas som kunskapsstöd av politiskt verksamma, men också som utgångspunkt för reflektion över den riktning som det svenska samhället befinner sig i och vilka konsekvenser det kan få för barn och unga samt vår gemensamma framtid.

Källförteckning

Offentligt tryck

- Dir. 2023:121. Översyn av socionomexamen för att motverka ungdomskriminalitet.
- Fi 2022:20 *Boendesegregationsutredningen*.
- MIS 2002:3 *Meddelanden i samordningsfrågor för Sveriges officiella statistik. Riktlinjer för redovisning av statistiken när det gäller personer med utländsk bakgrund*.
- Proposition 1991/92:95 *om valfrihet och fristående skolor*.
- SOU 1997:118 *Delade städer. Delrapport från Storstadskommittén*.
- SOU 2023:40 *Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen*.
- SOU 2021:68 *Skärpta straff för brott i kriminella nätverk. Betänkande av Gängbrottsutredningen*.

Litteratur

- Ager, Alastair & Strang, Alison (2008). Understanding integration: A conceptual framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 166-191.
- Anderson, Bridget (2019). New directions in migration studies: Towards methodological de-nationalism. *Comparative Migration Studies*, 7(1), 1-13.
- Andersson, Robert & Nilsson, Roddy (2017). *Svensk kriminalpolitik*. 2 upplagan. Stockholm: Liber.
- Ariès, Philippe (1962/1982). *Barndomens historia*. Stockholm: Gidlund.
- Arvidsson, Malin (2016). *Att ersätta det oersättliga: Statlig gottgörelse för ofrivillig sterilisering och vanvård av omhändertagna barn*. Doktorsavhandling. Örebro: Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap, Örebro universitet.
- Barker, Vanessa (2018). *Nordic nationalism and penal order: Walling the welfare state*. Abingdon: Routledge.
- Berggren, Henrik & Trägårdh, Lars (2015). Är svensken människa? Gemenskap och oberoende i det moderna Sverige. 2 (reviderade) upplagan. Stockholm: Norstedts.
- Blomberg, Dick (1960). *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Blomqvist, Paula (2004). The choice revolution: Privatization of Swedish welfare services in the 1990s. *Social Policy & Administration*, 38(2), 139-155.
- Boyden, Jo (1997/2010). Childhood and the policy makers: A comparative perspective on the globalization of childhood. I Allison James & Alan Prout (red.), *Constructing and reconstructing childhood* (s. 190-229). 2 upplagan. London: Routledge.

- Broberg, Gunnar & Tydén, Mattias (1991). *Oönskade i folkhemmet: Rashygien och sterilisering i Sverige*. Stockholm: Gidlund.
- Carlsson, Reidun & Nilholm, Claes (2004) Demokrati och inkludering: En begreppsdiskussion. *Utbildning och Demokrati*, 13(2), 77-95.
- Esping-Andersen, Gøsta (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Cambridge: Polity.
- Forkby, Torbjörn, Alstam, Kristina, Gunnarson, Carina, Wahlgren, Paula, Rostami, Amir & Sarnecki, Jerzy (red.) (2023). *Problemlösningarnas eviga nu: Om trygghetsfrämjande och brottspreventiva partnerskap*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Fraser, Nancy (2022). *Cannibal capitalism: How our system is devouring democracy, care, and the planet – and what we can do about it*. New York: Verso.
- Ghazinour, Mehdi & Eriksson, Malin (red.) (2022). *Polisiärt arbete i utsatta områden: Utmaningar och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Gulati, Nidhi (2022). Philippe Aries, childhood and the everyday. *Contemporary Education Dialogue*, 19(1), 132-155.
- Hedlund, Daniel (2021). Hela Sverige ska leva? Lokalt ansvar för rättigheter i välfärden och avnationalisering. I Anna-Sara Lind & Olle Lundin (red.), *Mänskliga rättigheter i det lokala Sverige* (s. 95-119). Lund: Studentlitteratur.
- Helander, Karin & Leviner, Pernilla (red.) (2019) *Barn, migration och integration i en utmanande tid*. Ragulka Press: Stockholm.
- Hermansson, Klara (2022). Emotional expressions on the Swedish discourse on crime: A comparison of the 2018 Moderate and Social Democratic election campaigns. *Sociologisk Forskning*, 60(1), 33-55.
- Hinnfors, Jonas & Jungar Ann-Cathrine (2024). *Migrationslagstiftning i Norden: Ett restriktivt skifte*. Delmi rapport 2024:3. Stockholm: Delegationen för migrationsstudier.
- Holmqvist, Mikael (2015). *Djursholm: Sveriges ledarsamhälle*. Stockholm: Atlantis.
- Jonsson, Jan O., Mood, Carina & Treuter, Georg (2022). *Integration bland unga: En mångkulturell generation växer upp*. Göteborg: Makadam.
- Leviner, Pernilla (2023). Rättsvetarens (föränderliga) roll i rättssystemet och vetenskapssamhället: För vem skriver vi och varför? I Pernilla Leviner, Frantzeska Papadopoulou Skarp & Jane Reichel (red.), *Kreativitet, strategi och etik i rättsvetenskaplig forskning* (s. 41-66). Visby: Eddy.AB.
- Massa, Aurora & Boccagni, Paolo (2021). The neighbourhood as home away from home? Potentials and dilemmas of homemaking in the public among the Somali Swedes in Rinkeby, Stockholm. *Anthropological Journal of European Cultures*, 30(1), 1-26.
- Molina, Irene (1997). *Stadens rasifiering: Etnisk boendesegregation i folkhemmet*. Doktorsavhandling. Uppsala: Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet.

- Neergaard, Anders (2021). Klassamhällets rasifiering i arbetslivet. I Göran Therborn & Daniel Suhonen (red.), *Klass i Sverige* (s. 479-512). Lund: Arkiv förlag & tidskrift.
- Palme, Joakim & Heimer, Maria (2021). A taxonomy of child policies: Conceptualizing the missing step in defamilization of social policy. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 28(2), 405-427.
- Pollack, Ester (2001). *En studie i medier och brott*. Doktorsavhandling. Stockholm: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Stockholms universitet.
- Pollack, Ester (2022). Våld och extremism i svensk press 1990-2019. I Amir Rostami & Jerzy Sarnecki (red.), *Det svenska tillståndet: En antologi om brottsutvecklingen i Sverige* (s. 409-441). Lund: Studentlitteratur.
- Rostami, Amir & Ghazinour, Mehdi (2022). Utsatta områden och brottslighet. I Mehdi Ghazinour & Malin Eriksson (red.), *Polisiärt arbete i utsatta områden – möjligheter och utmaningar* (s. 29-39). Lund: Studentlitteratur.
- Rothstein, Bo & Holmberg, Sören (2022). *Social tillit i höglitarlandet Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Sandberg, Erik (2024). *Väckelsens vår: När Hitler formade Sverige*. Stockholm: Ordfront.
- Schall, Carly Elizabeth (2016). *The rise and fall of the miraculous welfare machine: Immigration and social democracy in twentieth-century Sweden*, Ithaca: ILR Press, an imprint of Cornell University Press.
- Sohl, Lena (2014). Att veta sin klass: Kvinnors uppåtgående klassresor i Sverige. Doktorsavhandling. Stockholm och Uppsala: Atlas Akademi och Sociologiska institutionen, Uppsala universitet.
- Stråth, Bo (2005). The normative foundations of the Scandinavian welfare states in historical perspective. I Nanna Kildal & Stein Kuhnle (red.), *Normative foundations of the welfare state: The Nordic experience* (s. 34-51). London: Routledge.
- Syssner, Josefina (2018). *Mindre många: Om anpassning och utveckling i krympande kommuner*. Årsta: Dokument Press.
- Tersman, Folke & Tännsjö, Torbjörn (2020). *Folk & vilja: Ett försvar av demokratin i vår tid*. Stockholm: Fri tanke.
- Therborn, Göran (1996). Child politics: Dimensions and perspectives. *Childhood* 3(1), 29-44.
- Thörn, Catharina & Thörn, Håkan (2017). Swedish cities now belong to the most segregated in Europe. *Sociologisk Forskning*, 54(4) 293-296.
- Trondman, Mats (1994). Bilden av en klassresa: Sexton arbetarklassbarn på väg till och i högskolan. Doktorsavhandling. Stockholm och Lund: Carlsson Bokförlag och Sociologiska institutionen, Lunds universitet.
- Trägårdh, Lars (2001). History of the concept of the people. I Neil J. Smelser & Paul B. Baltes (red.), *The International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences* (s. 14536-14539). Oxford: Elsevier Science.

- Urban, Susanne (2018). *Integration och grannskap: Hur kan staden hålla samman?* Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur
- Wimark, Thomas (2018). *Boendesegregation i Sverige: En översikt av det aktuella forskningsläget*. Rapport 5. Stockholm: Bostad2030.
- Young, Iris Marion (1990). *Justice and the politics of difference*. Princeton: Princeton University Press.
- Young, Iris Marion (2000). *Inclusion and democracy*. Oxford: Oxford University Press.
- Zillén, Kavot (2019). *Barn i välfärdsstatens utkant: Om rätten till sjukvård för barn som är unionsmedborgare och som lever i ekonomisk utsatthet i Sverige*. Uppsala: Iustus förlag.

Elektroniska källor

- Ahmadi, Fereshteh & Cetrez, Önver (2022). *Mångfaldsbarometern 2022*. Gävle: Högskolan Gävle.
- Brännlund, Isabelle & Drugge, Anna-Lill. (2016). *Rasism mot samer*. Forum för levande historia. Hämtad från <<https://www.levandehistoria.se/fakta/rasism/rasism-mot-samer>>.
- Civil Rights Defenders (CRD) (2022). *Tidögranskningen: En rättighetsbaserad granskning av Tidöavtalet*. Stockholm: CRD. Hämtad från <<https://crd.org>>
- Civil Rights Defenders (CRD) (2023). *Ett år med Tidöavtalet: Det är helheten som oroar*. Stockholm: CRD. Hämtad från <https://crd.org>
- Key, Ellen (1900). *Barnets århundrade*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.
Tillgänglig (i sin helhet): <https://www.alvin-portal.org/alvin/attachment/document/alvin-record:213041/ATTACHMENT-0463.pdf>.
- Holm, Boel (26 augusti, 2022). *Politiska förslag kränker barns rättigheter*. Aftonbladet. Hämtad från <<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/pW091G/politiska-forslag-krankar-barns-rattigheter>> (besökt 25 december 2023).
- Jägerskog, Magnus, Joacimsbarn Persson, Mayson, Berrouba, Noura, Svenungsson, Isatou, Wernquist, Elin, Lempiäinen, Thea [...] Frankel, Maja (1 september, 2022). *"Ovärdig syn på barn i valrörelsen"*. SvD Debatt. Hämtad från <<https://www.svd.se/a/8Jlqew/ovardig-syn-pa-barn-i-valrorelsen-skriver-flera-organisationer>> (besökt 25 december 2023).
- Polismyndigheten (2017). *Utsatta områden. Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen*. Polismyndigheten, Nationella operativa avdelningen. Hämtad från <https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/utsatta-omraden-social-ordning-kriminell-struktur-och-utmaningar-for-polisen-2017.pdf/download/> (besökt 19 april 2024).
- Polismyndigheten (2021). *Lägesbild över utsatta områden*. Polismyndigheten, Nationella operativa avdelningen. Hämtad från <https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/utsatta-omraden/lagesbild-over-utsatta-omraden-2021.pdf/download/> (besökt 19 april 2024).

- Polismyndigheten (2023). Lägesbild över utsatta områden. Polismyndigheten, PMY Rapport. Hämtad från <https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/utsatta-omraden/lagesbild-over-utsatta-omraden-2023.pdf/download/> (besökt 19 april 2024).
- Rädda Barnen (2019). *Välfärd – Inte för alla*. Stockholm. Rädda Barnen. Hämtad från <<https://www.raddabarnen.se>> (besökt 6 januari 2024).
- Rädda Barnen (2021). *Barnfattigdom I Sverige: Årsrapport 2021*. Stockholm. Rädda Barnen. Hämtad från <<https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/barnfattigdom/barnfattigdom/>> (besökt 6 januari 2024).
- Rädda Barnen (2023). *Ett år med Tidöavtalet: En barnrättspolitisk analys av den praktiska politiken*. Stockholm: Rädda Barnen. Hämtad från <<https://www.raddabarnen.se>> (besökt 25 december 2023).
- Skolöverstyrelsen (1965). *Läroplan för gymnasiet (LGY65)*. Skolöverstyrelsens skriftserie 80: Stockholm. Hämtad från <<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/57522>>
- Tidöavtalet: Överenskommelse för Sverige (2022). Elektronisk. Tillgänglig: <https://via.tt.se/data/attachments/00551/04f31218-dccc-4e58-a129-09952cae07e7.pdf> (Besökt 7 maj 2024)
- Ungdomsbarometern (2024). *Generationsrapporten 2024*. Stockholm: Ungdomsbarometern. Hämtad från <<https://www.ungdomsbarometern.se/>> (besökt 7 maj 2024).